وتاعاسی قاتناسا الماعان یۆیلیۆ كوشەسندەگی جۆڭچیۆ وتباسی قوناعاسی

(باسی 1 ـ بەتتە)

یۆیلیۆ كوشەسنىك جالپی ۇزىندىعی 640 مەتر، حانزۆ، ۇیعۇر، قازاق، حۆیزۆ، وردس، وزبەك، سىبە، چیاڭزۆ، تۆجیا قاتارلی 9 ۇلتتان قۇرالعان 32 وتباسی ارالاس قونسىتانعان، مۇنىك ىشىندە 25 وتباسىنىك مۇشەلەرى ەكدەن جوعارى ۇلتتان قۇرام تاپقان.

یۆیلیۆ كوشەسندەگىلەردىك بارلىعى ما شینحۆانی قۇرمەتتەیدی.

ما شینحۆا بیىل 59 جاستا، زەینەتكە شىعۇدان ىلگەرى اۇداننىك قاتناس ساقشىسى بولىپ ىستەیتىن ونی كورشی ـ قولاڭدارى نقەلاسپەن "ما اپاي" دەپ شاقراتىن، جۇرت مویندىاعان جاقسى كىسى ەدى.

ما شینحۆانىك ۇیىندە 4 ۇلتتان قۇرام تاپقان 10 ادامنىك وتباسلىق سۇرەتى بار. ول حۇیزۆ، كۇیەۇى ۇیعۇر، تاعى ءۇزى باعىپ العان تیتىەي دە قاناداستىق قاتناسى جوق 5 تۇىسقانى بار: بىرەۇى جەتىم قاریا، حانزۆ "اكەسى" یاڭ جیچۇن، بىرەۇى ما شینحۆا وتباسى كومەكتەسىپ باعىپ ەرجەتكىزگەن قازاق جىگىت ورازبەك مادەت، سوندای ـ اق ونىك ۇیىندە تەگىن تۇرعاننا 12 جىل بولعان ەرمۇرات قىزىرقان وتباسندىاعى 3 جان. وتباسلىق سۇرەتتە ءبىر ءۇیلی جاندارداىك جۇزىننەن كۇلكى ەسىپ، شۇاق توگىلەدى.

"ما شینحۆا مەنىك جاقسى قىزىم". ساعات 18دەن 30 مینۇت وتكەندە 81 جاستاعى یاڭ جیچۇن قاریا توكسیكلەمەن اۇلاعا كىردى، مىنە بۇل ول كىسىنىك ءۇیی. 2004 ـ جىلى قىستىك ءبىر قارلى بوراندى تۇننىندە كەمپىرى قایتىس بولعان، پەرزەنتى جوق یاڭ جیچۇن كوشەدە تەنتىرەپ جۇرگەندە ما شینحۆا كورىپ قالادى دا، 20 جلدىق اكە مەن قىز سۇیىسپەنشىلگىن باستایدى.

یاڭ جیچۇنگە ما شینحۆا اكەسى سیاقتى قارایلاسادى. ول اۇىر ناۇقاسقا شالدىققاندا، "قىزى مەن كۇیەۇ بالاسى" ونى قارىز اقشا الىپ ەمدەتەدى، وسى ءۇشىن 60 مىڭ یۇان قارىز ارقالایدى. قاریا كۇرسىنىپ: "قالایشا باعىم جانىپ وسىندای جاقسى قىزعا جولىققانمدى ءۇزىم دە بىلمەیمىن"، ـ دەدى.

قازىر یاڭ جیچۇن ۇینە جاقىن ماڭداعى قاراقات ۇارىناسىن مانەرلەۇ زاۇودىندا قاقپا كۇزەتشىسى بولىپ ىستەیدى. بۇل زاۇودتىك قوجایىنى ۇي جیانشین ما شینحۆانىك دوسى، ما شینحۆانىك یاڭ جیچۇن قاریاعا پانا بولعان ءىسىن ەستىگەننەن كەیىن قاتتى اسەرلەنىپ، ءار ایدا ما شینحۆاعا 2000 یۇان قارجىلاي كومەك بەرمەك بولادى. ءبىراق ما شینحۆا مەن یاڭ جیچۇن مۇنى مۇلدە قابىلدامایدى. ەك سوڭىندا ۇي جیانشین ما شینحۆامەن اقىلداسىپ، قاریانى زاۇودقا جۇمىس ىستەۇگە "الىپ"، ەسىك قاراتىپ، 2000 یۇان ایلىق بەرۇدى اقىلداسادى. بۇل جولى یاڭ جیچۇن بۇعان قوسلدى. ول ءار كۇنى توكسیكلەمەن جۇمىستا شىعىپ، جۇمىستان ءتۇسىپ، ءتاپ ـ ءتاۇىر تابىس سەزىمىنە بولەنەدى.

"ما اپاي ءبىزدىك قامقورشىمىز". ەرمۇراتتىك ایەلى سایراگۇل اقاي اس ۇیدە قاربالاس بولىپ، ءسۇتتى شاي قاینىتىپ، ىدىس ـ ایاق جۇىپ جاتتى. ول كۇیەۇى ەكەۇىنىك 2008 ـ جىلى قالادان ما شینحۆانىك ۇیىن جالعا الىپ، ناۇایحانا اشقانىن، ەرلى ـ زایىپتى ەكەۇىنىك دەنساۇلعى جاقسى بولماعاندىقتان، نان دۇكەنى كەیدە جابىلىپ، كەیدە اشىلىپ، كىرىستەرىنىك دە ورنىقتى بولماعانىن ایتتى، "12 جىلدان بەرى ما اپاي ءبىزدى ۇینە جاتقىزدى، ءۇیدىك مایاقسىن كەشىرىم ەتتى، سوندای ـ اق بىزگە كومەكتەسىپ تۇراقتى قىزمەت تاۇىپ بەردى. ءبىزدىك مەدىكونومیكالىق شارت ـ جاعدایىمىز بىرتىندەپ جاقسارىدى، 2020 ـ جىلى عیماراتتان ۇي ساتىپ الدىق".

ما شینحۆا بیىل جۇڭچیۆدا ۇیدە بولماعانمەن، كورشىلەر ارت ـ ارتىنان كەلىپ، یاڭ اتاي مەن ما شینحۆانىك بالالارىمەن مەرەكەنى بىرگە وتكىزدى.

"بۇل مەن ەندى عانا قاینىناتقان كەپتەر سورپاسى، ارناۇلى ما اپایدىك ۇیىندەگىلەر مەن كورشىلەرىنە اۇىز تیگىزۇگە اكەلدىم". شاعىن كوشەنىك ەندى ءبىر باسىندا تۇراتىن ءىلیار یلي ىستىق سورپا قۇیىلعان قازاندى كوتەرىپ، 600 مەترەدەن استام جول باسىپ ما شینحۆانىك ۇینە كەلدى. ول قازاننىك قاقپاعىن اشىپ، كوپشىلىككە ءدامى ءتىل ۇیىرەتىن كەپتەر سورپاسىن قۇیىپ بەردى. "ما اپاي مەنىك ەك قۇرمەتتى ادامىم، بارلىعىمىز ءبىر ءۇیلى جاندارمىز، بۇگىن مەرەكەنى بىرگە وتكىزەمىز"، ـ دەدى ول.

"مەرەكە وتكىزەیىك، كامپیت جەیىك..."، كورشىسى گۇلنیسا مۇسا كامپیت تاباعىن كوتەرىپ، ءاربىر ادامعا بزگى تىلەك تىلەدى. بۇل قازاق ۇلتىنىك "شاشۇ" سالتى جۇرتتى "جۇڭچیۆ مەرەكەسى ۇاقىتىنا" باستادى.

قوناعاسى باستالدى. ۇستەل تولى ءدامدى تاعامدار، ءسۇتتى شایدىك حوش ءىىسى، یۆیلیۆ كوشەسندەگى 30 نەشە وتباسىنىك ما شینحۆا وتباسىنا دەگەن بزگى تىلەگىن ادامدارداىك كوڭىلدى، باقىتتى تۇرمىسىن ایگىلەدى.

"ایكۇلشە جەدىڭىز بە"؟، "ناۇقاسىڭىزدى ەمدەتە الدىڭىز با"؟ "قاشان كەلەسىز"...

كوپشىلىك ما شینحۆامەن بەینە ەكراندا سویلەستى، كورشىلەر ما شینحۆانىك ۇلى جاۇلان ما شینحۆانىك تەلەفونىنىك الدىندا قورالانا وتىرىپ، ما شینحۆانىك كۇیەۇى ءمیجیتىنىك ەمدەلۇ جاعدایىن سۇراپ، مەرەكەلىك سالەم جولدادى.

"بۇگىن كوپشىلىك بزگە جۇڭچیۆ مەرەكەسىن بىرگە وتكىزىپ بەردى، شىنەي قاتتى اسەرلەندىم". تەلەفوننىك ارعى باسىندەعى ما شینحۆانىك كوزىنە جاس تولدى. ول بىلاي دەدى: " ءبىز ءبىر ءۇیلى جاندارمىز، مەن كوپشىلىكتىك دوستىق سۇیىسپەنشىلگىن ماڭگى ەستە ساقتایمىن".

مىنا جاعىندا یاڭ جیچۇن قاریا مەن كورشىلەرى دە كوزىنە ىستىق جاس الدى.

ءدوربىلجىن اۇدانى جۇڭگونىك باتىس بولىكتەگى شەكارا وڭىرىنە ورنالاسقان، ەجەلدەن كوپ ۇلت شوعىرلى قونىستانعان ءوڭىر، "بەینەت پەن زەینەتتى بىرگە وتكەرەتىن، داڭق پەن نامىستا بىرگە بولاتىن، اشتى مەن توشتىنى بىرگە تاتاتىن، تاعدىرلاس بولاتىن" ۇىستانىمى جۇرت جۇرەگىنە تەرەك ۇیالاعان. ءتۇن پەردەسى جابىلعاندا جۇڭچیۆ مەرەكەسى، مەملەكەت مەرەكەسىن قۇتتىقتایتىن ءتۇستى شامدار جارقىراپ، بەس جۇلدىزدى قىزىل تۇ جەلبىرەپ، مۇزیكا ءۇنى كوتەرىلىپ، ادامدار بۇرالا بیگە باسىپ، جۇڭجۇا ۇلتىنىك ورتاق مەرەكەسىن قۇتتىقتادى ءارى ما شینحۆا وتباسىنىك باقىتتى، تابىستى بولۇىن تىلەدى.

(باسی 1 ـ بەتتە)

"نە ءۇشىن"؟ ـ دەپ سۇرادى جاڭ شینلیاڭ.

"مەن ونى سۇیەمىن"! ـ دەدى قاتىران.

جاڭ شینلیاڭ قولىنداعى حۇجاتپەن قاتىراندى باستان پەرىپ كەتۇگە از قالدى. ول ارتىنا بۇرىلىپ جۇرە بەرگەندە، قاتىران العا ءوتىپ دیرەكتوردىك بىلەگىنەن تارتتى.

"مەن ونى سۇیەمىن"! جىگىت مۇقیات ءارى نقىلاسىتى بەینەدە دیرەكتوردىك كوزىنە قادالا قارادى، "وعان وردس ءتىلىن مەن جاۇاپتى بولىپ ۇیرەتەمىن"!

جاڭ شینلیاڭ كەلگەننە بىرنەشە كۇن بولعان وسى جاسقا قارادى، جانارلار ءتۇیىلىسىپ قاتىران دا ودان كوز اۇدارمادى. ءبىراز ۇاقىت وتكەننەن كەیىن جاڭ شینلیاڭ قاتىراننىك قولىن بایاۇ بوساتىپ، ارتىنا بۇرىلىپ سىرتقا قاراي كەتىپ قالدى. "سەرىكتەستىككە قىزمەتكەر قابىلداپ جاتىرمىز، ساعان قالىڭدىق نزدەپ جاتقان جوقپىز". ول ءسال ایالدادى، "وعان 3 اي پراكتیكا مەزگىلىن بەرۇگە بولادى، بۇل ءبىر رەتكى وراي بولسىن".

كوڭىلدى تۇسىنە بىلگەن سول ءبىر ساتتە، قاتىران جاڭ شینلیاڭنىك اعاسىندای ەزۇ تارتقانىن بایقاماي قالدى، جاڭ شینلیاڭ قاتىراننىك سىبىرلاي "یە" دەگەن داۇىسىنەن ءماز ـ ءمایرام بولىپ قوس جۇدىرىعىن تۇیە سەرمەگەننىن كورگەن جوق. انادایدا ۇنجىرعاسى تۇسكەن تاونا ۇیىنە قایتار جولدا كەتىپ بارا جاتقان ەدى.

وسىدان كەیىنگى 3 اي، تاونا پراكتیكا قىزمەتىن ەرەكشە قۇلشىنىسپەن ىستەدى. "مەن باستاپتا ونىك مەن ءۇشىن ىستەگەن ءىسىن بىلمەدىم، وسى ورایدى، ءسوزسىز، جاقسى قاستەرلەیىن دەگەندى عانا ویلادىم. قاتىران ماعان وردس ءتىلىن ۇیرەتتى، ول تاعى گرۇزیا ءتىلىن وتە مۇقیات ۇیرەندى". تاونا جاتىق جۇڭگو تىلىندە: "3 ایدان كەیىن مەنىك وردس تىلىمدە وتە زور ىلگەرىلەۇشىلىك بولىپ، وسىندا قالدىم، مەنىك قانشالىق قۇانعانىمدى بىلمەیسىك! وسى ارالقتا مەن دە قاتىراننىك ویىن ءتۇسىندىم"، ـ دەدى كۇلىمسىرەي.

وسىدان كەیىن ولار ءبىر ـ ءبىرىنىك تۇرمىسىنىك ءبىر بولىگىنە اینالدى. جاپ ـ جاسىل بایتاق دالادا، ارماندارى ءۇشىن ایانباي قۇلشىنعان ەكى جاس تۇرمىس كەشىرۇدە، كىرشىكسىز كوڭىلدە مەملەكەت شەكاراسىن اتتاپ وتكەن ءبىر جۇپ تاتۇ جۇبایلار جەتىلىپ شقتى.

2013 ـ جىلى قاتىران مەن تاونا ۇیلەنۇدى جوسپارلادى. وسى جىلى جۇڭگو "ءبىر بەلدەۇ، ءبىر جولدى" بىرگە قۇرۇ باستاماسىن العا قویدى، ەكەۇى تاتۇ ـ ءتاتتى جۇبایلار بولعان كەزدە جىبەك جولى ەكونومیكالىق بەلدەۇى گرۇزیا مەن ءبىرتالاي ەلدەردى اناعۇرلىم تەز بایلانىستىرا ءتۇستى.

الایدا سول كەزدە قاتىراننىك وسىنشاما ۇلكەن ماسەلەنى ویلاۇعا مۇرساسى جوق ەدى. ۇیلەنۇدىك الدىندا ونىك بار زەینى بولاشاق قایىن اتام ماعان قالاي قارایدى دەگەندى ویلاۇمەن بولدى. "مەندە پالەندەي جیناعان اقشا جوق ءارى شەتەلدىكپىن، تۇڭعىش رەت ونىك ۇیىنە سویلەسە بارعانمدا دشتەي قاتتى ابىرجىدىم". قاتىران: "الایدا ونىك اكەسى سول كەزدە ماعان ەگەر قىزىمدى شىن نیەتىمەن جاقسى كورسەك، سەندەردىك ۇیلەنۇلەرىڭە قوسىلامىن دەپ ایتارىن مۇلدە ویلاماعان ەدىم. سونىمەن دەرەۇ جەڭىلدەپ سالا بەردىم، ءبىزدىك جۇرەگىمىز قاشاندا بىرگە".

قاتىران مەن تاونا گرۇزیادا ۇیلەنۇ تویىن وتكىزدى. ۇیلەنۇ تویى بولعان كۇنى ەرلى ـ زایىپتى ەكەۇى قىزمەت ىستەیتىن جۇڭگو شاراپحاناسى اۇتوكولىك دایىندادى، تاعى ءبىر بولمەلى ساۇلەتتى ۇیلەنۇ ءۇیىن ازىرلەپ بەردى. ال قایىن اتاسىنىك قاتىرانعا بەرگەنى ونان دا كوپ بولدى. "مەنىك گرۇزیادا ەشتەەمەم جوق ەدى، الایدا ونىك اكە ـ شەشەسى ماعان ەشقاندای تالاپ قویماسى، ۇیلەنۇ تویىمىزدى ونىك ۇیىندەگىلەر وتكىزىپ بەردى". قاتىران: "ۇیلەنۇ تویىمىز 3 كۇن ءۇتتى، ەرەكشە دابىرالى بولدى، ءبىزدىك اینالامىز نزگى تىلەكتەرمەن تولدى"، ـ دەدى.

نزگى تىلەك جان ـ جاقتان كەلىپ جاتتى، كاۇكاز تاۇ سىلەمدەرىنەن اتتاپ ءوتىپ، اۇىلى شینجیاڭدا توعىستى. التایدا قاتىران اۇىلىنداعى شەتەلدىكپەن ۇیلەنگەن تۇڭعىش ادامعا اینالدى. جىگىت جاقتىك اۇىلىندا ۇیلەنۇ تویى وتكەندە، قاتىراننىك گرۇزیادا یە بولعان مامىلەسىندەي، تاونا دا بارلىق ادامنىك نزگى تىلەگىنە یە بولدى. "وتە كوپ تۇىستار مەن دوستار كەلدى، ەرەكشە سالتاناتتى بولدى، مەن قاتتى قىسىلدىم. ادام وتە كوپ بولعاندىقتان، مەن ەشكىمدى دە ەسىمدە ساقتاي الماي قالدىم". تاونا قازىر وتكەندى ەسكە العاندا ءالى دە قىمسىنادى.

قاتىران كۇلىمسىرەي كەلىنشەگىنە بولسا سویلەدى. "ەشتەمە ەتپەیدى، سەن تەك مەنىك اكە ـ شەشەمدى تانىساڭ بولعانى". 10 جىلدا ەنە مەن كەلىن وتە تاتۇ ءوتتى، تاونا ەنەسىنەن كۇیەۇىنىك اۇىلىنىك قۇرماشتارىن جاساۇدى ۇیرەندى. "شەشەم شەتەلدىك وسى كەلىننە وتە ریزا، ەكەۇىنىك بایلانىسى وتە قویۇ"، ـ دەدى قاتىران.

بىرتىندەي قاتىران مەن تاونا اناعۇرلىم زور وسى "تۇتاستىقتىك" وزدەرىنىك تۇرمىستارىنا اكەلگەن وزگەرىستەرىن سەزىندى. "'ءبىر بەلدەۇ، ءبىر جول' باستاماسى ورتاعا قویىلعان 10 جىلدان بەرى ءتىپتى دە كوپ كاسىپورىندار گرۇزیاعا باردى، جۇڭگودان بار، توڭىرەكتەگى ەلدەردەن دە بار، تبىلیسى اناعۇرلىم گۇلدەندى. تاونا سیاقتى ءتىپتى دە كوپ گرۇزیالىق جاس وتە تاماشا قىزمەت تاپتى"، ـ دەدى قاتىران.

كۇن سایىن گۇلدەنىپ كەلە جاتقان ەكونومیكا وسى باقىتتى وتباسىنىك تۇرمىسىنا ءتىپتى دە تاتتىلىك سىیلادى. قازىرگى تاڭدا قاتىران كۇتایسى حۇالیك ەركىن ونەركاسىپ باقشا رایونىنىك جۇڭگو اسحاناسىندا قىزمەت ىستەیدى. ال ەرلى ـ زایىپتى ەكەۇى "ءبىر بەلدەۇ، ءبىر جول" قۇرىلىسى جەتىستىگىن ەك ایگىلەیتىن جەرىمىز ۇلكەن ۇلىمىز دارقان قاتىراننىك ءتىل قابىلەتى دەپ قارایدى.

"دۇنیە ءجۇزىنىك وتە كوپ جەرلەرىنەن كەلگەن ادامدارداىك بارلىعى وسى ارادا قىزمەت ىستەپ، تۇرمىس كەشىرۇدە، دارقان 9 جاستا، كوپ ءتىلدى تىڭداپ تۇىسىنە الادى، ەك جۇیرىگى گرۇزین ءتىلى، حانزۆ ءتىلى، وردس ءتىلى جانە قازاق ءتىلى". قاتىران: "ءبىز گرۇزیادان ۇي ساتىپ الدىق، بولاشاقتان ءبىز اناعۇرلىم زور ۇمىت كۇتەمىز"، ـ دەدى كۇلىمسىرەي.

(باسی 1 ـ بەتتە)

ءار رەتكى مەرەكە ـ مەیرامداردا سۇیىسپەنشىلىكتەر ءتىپتى دە قویۇلاي تۇسەدى، كورشى ـ قولاڭدار باس قوسقان، ءار ۇلت تۇىس ـ تۇعان، دوس ـ جاراندارداىك شاتتىق ءۇنى جاڭعىرعان وسى شاعىن اۇلا تیانشان الابىنداعى بارلىق وتباسنىك شام ـ شىراقتارى سامالاداي جارقىراعاندىعىنىك نقشام كورىنىسى، قویۇ دوستىق سۇیىسپەنشىلىك ۇیىستى، وتان ۇلى شاڭىراعىنىك قۇشاعىندا باقىت پەن تىنىشتىق كەرنەدى.

یۆیلیۆ كوشەسى ۇزىن بولماعانمەن، بىزگە ۇلتتار ىنتىماعىنىك ارداان باستاۇ العان اسەرلى حیكایاسىن ایتىپ بەردى؛ حیكایادعى بایاندالعان ىستەر ونشا اسقاق بولماعانمەن، اي نۇرىندای كوڭىلدىك ەك مەیىرلى جەرىنە توگىلدى. قاناداستىق پەن ءتىل ەجەلدەن تۇىستىق سۇیىسپەنشىلىككە كەدەرگى بولىپ كورگەن ەمەس، ویتكەنى ءبىز سەتىنەمەس سۇیىسپەنشىلىك ورناعان ءبىر ءۇیلى جاندارمىز؛ قینىشلىق پەن بۇراڭدىقتار تاماشا تۇرمىسقا دەگەن تالپىنىسىمىزدى ەشقاشان توسا المایدى، ویتكەنى ءبىز ءوزارا قارایلاسىپ، قول ۇىستاسامىز. مەرەكە ـ مەیرامدارعا بىرگە دایىندالۇ قاربالاستىعىنىك كوڭىلدىلگى سۇیىسپەنشىلىككە تولى تاعامدار ىشىندە، بوران ـ شاشىندى بىرگە وتكەرۇ، جارىق ایدى بىرگە تاماشالاۇدىك نقلاستى سۇیىسپەنشىلىگىندە، ءبىر ـ بىرلەگەن ۇلتتار ىنتىماعىنىك تۇقىمى وسلایشا تەرەك ەگىلىپ، كۇن سایىن شىنایى سۇیىسپەنشىلىكپەن قورەكتەنۇىندە تامىرى تەرەڭدەپ، جاپىراعى جایقالىپ، تەىنستاس ىنتىماق گۇلىن اشىپ، تامىرلاس ىنتىماق جەمىسىن بەردى.

جارىق اي وتكەن مەن بۇگىنگى نۇرلاندىردى، بارلىق جەر تىنىش ـ بەیىت. جۇڭجۇا ۇلتىنىك نەشە مىڭ جىلعا جالعاسقان مادەنیەتگەنى سۇتتەي جارىق ایعا ماڭگى وشپەستەي ورنەكتەلگەن، سول ءبىر باس قوسۇ مەن باقىتقا سیمۇول بولاتىن ایكۇلشەدە جاتىر. تۇرپاننىك استانا قالاسىنان قازىپ النعان تاڭ داۇىرىندەگى باۇ شیاڭ گۇلى ایكۇلشەسى بۇگىنگى ما شینحۆا وتباسىنىك داستارقاننا قویىلعان ایكۇلشەمەن ەش پارقى جوق، مول تۇرامالاردىك ىشىندە ءبىر ـ بىرىمەن بىتە قایناسىپ، توعىسىپ ءبىر تۇلعاعا اینالعان سوڭ وڭایلىقتا بولىنبەیتىن، بارعان سایىن قویۇلانا تۇسكەن جۇڭگو ءدامىن قالىپتاستىردى.

ەك مەرەیلىسى باس قوسۇ. سۇتتەي جارىق ایدى بىرگە تاماشالاپ، باقىتتىك ءدامىن سەزىنىپ، جۇڭجۇا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن ناقتى، جاندى، ءونىمدى تۇردە بەكەمدەۇ ـــ ءار رەتكى باقىتتى باس قوسۇ ساتتەرىندە، قول ۇىستاسا العا ىلگەرىلەگەن ءارىبىر قاراپایىم كۇندەردە بولادى.

("لەپتى لەبىز" ماقالا جولداۇ پوچتا ساندىعى: xjrbplb@126 .com)

(باسی 1 ـ بەتتە)

جۇڭجۇا بىرلەسكەن ساۇىعىندا یاڭ باۇجۇا مەن یاڭ شیڭجۇا قىستاقتاعى اۇىلداستارىمەن بىرگە «مەن جانە مەنىك وتانىم» دەگەن حوردى شىرقادى.

یاڭ باۇجۇا قابا اۇداندىق پارتكوم ۇیىمداستىرۇ ءبولىمىنىك ورىنباسار باستىعى، یاڭ شیڭجۇا مەن جۇپ قۇراپ تۇىس بولعاننا 8 جىل بولدى، اپتا سوڭىندا جانە مەرەكە ـ دەمالىستارىندا یاڭ باۇجۇا ۇنەمى یاڭ شیڭجۇانىك ۇیىنە امانداسا كەلىپ، تۇرمىستا قاندای قینىشسلىعى بار ەكەنىن، مال ءوسىمىن، ەگىس جۇمىستارىنا كومەك قاجەت ەتەتىن ـ ەتپەیتىندىگىن ۇعىنسادى... ءار جولى كەلگەن سایىن یاڭ باۇجۇا یاڭ شیڭجۇانىك وتباسىندىاعى ءىس جۇزىندىك قینىشسلىعىن شەشپ بەرەدى.

"ءار رەتكى مەرەكە ـ مەیرامدا ءبىز ەكى وتباسىندىاعى تۇىستار ءبىر اراعا باس قوسىپ، باس قوسۇ داستارقاننىنان ءدام تاتىپ، اڭگىمەلەسىپ تۇرامىز، مەنىڭشە، بۇل ەك باقىتتى ءسات"! ـ دەدى یاڭ شیڭجۇا.

"ءبىزدىك جاسىمىز ەگدەلەگەن سوڭ باسقالاردىك بىزبەن اڭگىمەلەسىپ، سویلەسكەننىن قالایمىز. جۇڭجۇا مەرەكەسىندە سىزدەر كەلىپ بىزگە سەرىك بولىپ، ایكۇلشە اكەلىپ بەردىڭىزدەر، بۇعان ءبىز قاتتى قۇاندىق"! ـ دەدى 9 ـ ایدىك 29 ـ كۇنى یانجي حۇیزۇ اۇتونومیالى اۇدانى بەیداچۇي اۇىلى لیۇشحۇ قىستاعىنىك تۇرعىنى تۇردى مامەت ما چاۇدىك قولىن ۇستاپ تۇرىپ.

ما چاۇ یانجي حۇیزۇ اۇتونومیالى اۇدانى بەیداچۇي اۇىلدىق ۇكىمەتتىك كادرى، بیىل 67 جاستاعى تۇردى ونىك جۇپ قۇراعان تۇىسى، ەرلى ـ زایىپتى ەكى قارت قىستاقتان ءبىر دۇكەن اشىپ، ىشەر اس، كیەر كیىمنەن تارىقپاعانىمەن، بالالارى سىرتتا قاربالاس جۇمىس ىستەپ، ۇینە كوپ قایتا المایدى. ما چاۇ ۇنەمى ۇاقىت شعارىپ تۇردىمەن اڭگىمەلەسەدى، تۇردى دا ونى ءوز بالاسىنداي كورەدى. تەلەفوننىدا ماسەلە شقسا، قول تەلەفونى توراپقا جالعانباي قالسا، ول بارلىعندا ما چاۇدى كومەككە شاقرادى، ما چاۇ دا قاشاندا دەر كەزىندە شەشپ بەرەدى.

"وسىنشاما جىلدار دان بەرى ءبىز ءبىر ءۇیلى جاندارداي تاتۇ ـ ءتاتتى ءوتىپ كەلەمىز. وسىنداي باس قوسۇ ساتىنان كۇندەردە مەن، ارینە، سىزدەرمەن بىرگە مەرەكە وتكىزەمىن"، ـ دەدى ما چاۇ.

"تاڭ ءتوراعا، ۇیگە كىرىڭىز، ءبىزدىك اتۇشتىك ءدامدى تاعامنان ءدام تاتىڭىز"، ـ دەدى 9 ـ ایدىك 27 ـ كۇنى اتۇش قالاسى اعۇ اۇىلى توعراق قىستاعىنىك تۇرعىنى ایتاحۇن ءومار اۇتونومیالى رایوندىق باس جۇمىسشى ۇیىمى پارتیا باسشىلىق گرۇپپاسىنىك مۇشەسى، ورىنباسار ءتوراعا تاڭ حۇڭۇیدىك قولىن ۇستاپ، ىستىق نقلاسپەن ۇیگە كىرۇگە باستاپ.

قوناق بولمەگە كىرگەندە ایتاحۇننىك ۇیىندەگىلەر الدەقاشان پىسىرلعان قوي ەتى، ءۇي لاعمانى سیاقتى ءدامدى تاعامداردى ۇستەلگە ءتىزىپ قویىپتى. تاڭ حۇڭۇي مەملەكەتتىك باس جۇمىسشى ۇیىمنان شینجیاڭعا كومەككە كەلگەن كادر، بیىل 7 ـ ایدا شینجیاڭعا قىزمەتكە كەلە سالىسىمەن ، قىستاققا بارىپ جۇپ قۇراپ تۇىس بولۇدى ىرىقتىلىقپەن تالاپ ەتتى، بۇل ونىك ایتاحۇننىك وتباسىنا تۇڭعىش رەت كەلۇى ەدى.

ایتاحۇن تاڭ حۇڭۇیعا پارتیانىك ابزال سایاساتىنىك ارقاسىندا، ۇلكەن ۇلى جانە ۇلكەن قىزى ەكەۇى دە قىزمەت ىستەپ جانە تۇراقتى كىرىس كىرگىزگەندىگىن، وتباسندا تاعى 20 قوي جانە 15 كەپتەر باققاندىعىن، بىلتىر ءبىر ءۇیلى جاننىك كىرىسى 80 مىڭ یۇاننان اسىپ، تۇرمىستارى بارعان سایىن جاقسارعاندىعىن ایتتى.

"سالدەن سوڭ ءبىز قىستاقتىك 'قوس مەرەكە' ساۇىق كەشىنە بىرگە قاتىناسایىق، قىستاق تاعى ناندى ەك ءدامدى پىسىراتىن 'نان پاتشاسىن'، قویدى ەك جاقسى باعاتىن 'قوي پاتشاسىن' باعالایدى"! ـ دەپ ایتاحۇن تاڭ حۇڭۇیگە ۇسىنىس قویدى. ایتاحۇننىك كەنجە ۇلىنىك ەندى عانا ورتا مەكتەپكە تۇسكەنىن ەستىگەن تاڭ حۇڭۇي ایتاحۇنعا بالانىك تاربیەسىنە، ءسوز جوق، ءمان بەرۇدى قاداعالادى.

"ءار ۇلت اعا ـ باۇىر، اپەكە ـ سىڭلىلەردىك ءبىر نیەتپەن ىنتىماقتاسۇى ـــ شینجیاڭنىك دامۇىنىك ىرگە تاسى. بۇدان بىلایعى شینجیاڭعا كومەكتەسۇ قىزمەتىندە مەن تۇىسىمەمەن قول ۇستاسىپ، تىلەكتەس بولىپ، ولاردىك بایۇ جولىنا تۇسۇىنە كومەكتەسىپ، ولاردىك تۇرمىسىن بارعان سایىن جاقسارتۇىنا مۇمكىندىك جاسایمىن"، ـ دەدى تاڭ حۇڭۇي.

9 ـ ایدىك 29 ـ كۇنى جۇڭگو مۇناي حیمیاسى شینجیاڭ حوتان مۇناي بولىمشە سەرىكتەستىگىنەن لوپ اۇدانى بۇیا اۇىلى تاشقىرقى چاھارباق قىستاعندا تۇراتىن ءبىرىنشى شۇجیى لي حۇي كۇرىش، ماي سیاقتى حال سۇراۇ بۇیمدارىن قىستاق تۇرعىنى نۇرماەمت ماقسۇتتىك ۇینە جەتكىزدى، "وتباسىڭىزدا قاندای قینىشسلىق بولسا، قاشان بولسا دا مەنى نزدەڭىز".

"تۇىسىم مەرەكەنى بىزبەن بىرگە وتكىزدى ءارى بىزگە حال سۇراۇ بۇیمدارىن الا كەلىپتى، مەن ەرەكشە اسەرلەندىم"، ـ دەدى نۇرماەمت.

9 ـ ایدىك 29 ـ كۇنى سۇن جین ـ ي مەن قىزمەتتەستەرى ایكۇلشە جانە كامپیت سیاقتى سالەم ـ ساۇقىتتارىن الىپ، ەرفانجان تۇرعۇننىك ۇینە كەلدى، بۇل ولاردىك 2 ـ رەت بىرگە وتكىزگەن جۇڭجۇي مەرەكەسى ەدى.

سۇن جین ـ ي گۇما اۇدانى انحۇي تاجریبە مەكتەبىنىك باستىعى. 2021 ـ جىلى ول انحۇیدان شینجیاڭعا كومەككە كەلگەن وقتۇشى رەتىندە گۇما اۇدانىنداعى انحۇي تاجریبە مەكتەبىنە كەلىپ وقتۇشى بولىپ، مەكتەپ ۇیمداستىرعان جۇپ قۇراپ تۇىس بولۇ قیمىلىندا ەرفانجانمەن جۇپ قۇراپ، تۇىس بولدى. ەرفانجاننىك ءۇیى گۇما اۇدانى چودا اۇىلى مەملەكەت یەلىگىندەگى مال فەرماسى باشلاق قىستاعندا تۇرادى. سۇن جین ـ ي تاریح ساباعىن وتەدى، ۇیرەنۇ جاعندا وعان كومەكتەسۇدەن سىرت، تۇرمىستا دا اكەسى سیاقتى وعان قالتقىسز قامقورلىق جاسادى.

سول كۇنى كوپشىلىك اۇلادا قورالانا وتىرىپ، سۇن جین ـ یدىك جۇڭجۇي مەرەكەسىنىك كەلۇ تاریحى مەن قاتىستى ءداستۇرلى مادەنیەت اڭگىمەلەرىن تىڭدادى. سۇن جین ـ ي جاندى دا وبرازدى اڭگىمەلەپ، ەرفانجان مۇقیات تىڭداپ، شەشەسىنە دە سول جەردە اۇدارىپ بەرەدى. ەرفانجان مەن شەشەسى سۇن جین ـ ي مەن قىزمەتتەستەرىنە ءدامدى تاعامدار ازىرلەپ بەردى.

سۇن جین ـ ي فوتو اپپاراتىن الىپ، وسى ءبىر تاماشا ءساتتى سۇرەتكە ءتۇسىردى، كامەراداعى كۇلىمسىرەگەن جۇزدەرگە قاراپ، سۇن جین ـ ي وسى جولعى جۇڭجۇي مەرەكەسىنىك باقىتتى وتكەندىگىن سەزىندى.

(ءتىلشى سۇڭ ۇیگو، قاتناسقان ءتىلشى باي سۇجۇن، ەرىكتى تىلشىلەر ما یۇي، جاڭ یانچاۇ)